

Пастух Ігор Дмитрович,
професор кафедри адміністративного права
і процесу Національної академії внутрішніх
справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ВИДИ СПОСОБІВ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ В АНТИКОРУПЦІЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

У статті 2 Закону України «Про запобігання корупції» зазначено, що відносини, що виникають у сфері запобігання корупції, регулюються Конституцією України, міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, цим та іншими законами, а також прийнятими на їх виконання іншими нормативно-правовими актами. Водночас, деякі положення діючого законодавства у сфері запобігання та врегулювання конфлікту інтересів в діяльності військовослужбовців Державної прикордонної служби України, з одного боку, не знайшли свого відображення у відповідних нормативно-правових актах, з іншого, запроваджують спеціальні процедури вирішення конфліктів інтересів, що можуть створювати ситуації корупційних ризиків у їх діяльності [1].

Також Закон містить низку норм права, що стосуються необхідності дотримання законодавства у сфері запобігання корупції, зокрема, щодо проведення спеціальної перевірки в порядку, встановленому Законом України «Про запобігання корупції», стосовно осіб, які претендують на службу в Держприкордонслужбі; подання за місцем майбутньої служби до призначення на відповідну посаду декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; зобов'язання повідомити керівництву органу чи підрозділу, на посаду в якому вони претендують, про працюючих у цьому органі чи підрозділі близьких їм осіб та деякі інші.

У разі виникнення конфлікту інтересів під час виконання службових повноважень військовослужбовці Державної прикордонної служби України зобов'язані негайно доповісти

про це своєму безпосередньому начальникові. Безпосередній начальник зобов'язаний вжити всіх необхідних заходів, спрямованих на запобігання конфлікту інтересів, шляхом доручення виконання відповідного службового завдання іншій посадовій особі, особистого виконання службового завдання чи в інший спосіб, передбачений законодавством» (ст. 14-1). Подібна норма закріплена й у ст. 20-1 «Врегулювання конфлікту інтересів» Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [3].

Розглянемо яким чином дане питання урегульовано Законом «Про запобігання корупції». Слід зауважити, що він не містить загального поняття конфлікту інтересів, а зміст цього явища пропонується визначати виходячи із законодавчо визначених видів конфліктів інтересів: потенційного і реального. Потенційний конфлікт інтересів визначається як наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень. Реальний конфлікт інтересів має місце за наявності суперечності між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень (ч. 1 ст. 1 Закону) [1].

Також у Законі визначені заходи по запобіганню конфліктів інтересів та алгоритми дій осіб, які про них повідомляють, відповідні дії керівників щодо їх вирішення. Так, на особи, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також осіб, які прирівнюються до такої категорії осіб покладено обов'язки щодо вжиття заходів по недопущенню виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Крім цього, Закон зобов'язує зазначених осіб повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли вони дізналися чи повинні були дізнатися про наявність у них реального чи потенційного конфлікту інтересів

безпосереднього керівника, а у випадку перебування особи на посаді, яка не передбачає наявності у неї безпосереднього керівника, або в колегіальному органі – Національне агентство України з питань запобігання корупції чи інший визначений законом орган або колегіальний орган, під час виконання повноважень у якому виник конфлікт інтересів. З цього приводу слід зазначити, що для військовослужбовців Держприкордонслужби, Збройних сил України встановлений значно коротший строк повідомлення про конфлікт – негайно. І такий строк може бути встановлений, враховуючи специфіку проходження мілітаризованої служби, а також включення до антикорупційного законодавства інших, крім Закону «Про запобігання корупції», нормативно-правових актів.

Ст. 29 Закону України «Про запобігання корупції» передбачає дві форми врегулювання конфліктів інтересів: зовнішнє та самостійне. Як свідчить практика, у переважній більшості випадків конфлікт інтересів вирішується зовнішніми засобами шляхом:

- 1) усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів;

- 2) застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень;

- 3) обмеження доступу особи до певної інформації;

- 4) перегляду обсягу службових повноважень особи;

- 5) переведення особи на іншу посаду;

- 6) звільнення особи [1].

Аналіз зазначених варіантів врегулювання конфліктів інтересів показує, що воно здійснюється за рішенням керівника органу або відповідного структурного підрозділу, в якому працює особа, у якої виник конфлікт. Суперечливою у такій ситуації є норма вищезгаданих законів «Про Державну прикордонну службу України» [2] та «Про військовий обов'язок і військову службу» [3]. У неї є два моменти: негативний і позитивний. Негативний – вказівка на те, що «начальник зобов'язаний вжити всіх необхідних заходів, спрямованих на запобігання конфлікту інтересів». Це

неправильно, оскільки попередити (запобігти) конфлікт, який вже стався і про який вже було повідомлено, неможливо, його можна тільки врегулювати (вирішити). Саме на це вказують наступні словосполучення норми «шляхом доручення виконання відповідного службового завдання іншій посадовій особі, особистого виконання службового завдання чи в інший спосіб», які являються заходами зовнішнього врегулювання конфлікту. Позитивний – поява нового заходу вирішення конфлікту – особисте виконання службового завдання, поширення якого на конфлікти в діяльності інших суб'єктів владних повноважень може бути доцільним.

З урахуванням викладеного, з метою усунення проблем правового регулювання порядку повідомлення про конфлікт інтересів та його врегулювання в діяльності військовослужбовців слід відповідні положення законів викласти у такій редакції: «У разі виникнення конфлікту інтересів під час виконання службових повноважень військовослужбовці зобов'язані негайно доповісти про це своєму безпосередньому начальникові, якщо інше не передбачено Конституцією та законами України. Безпосередній начальник зобов'язаний вжити всіх необхідних заходів, спрямованих на врегулювання конфлікту інтересів, шляхом доручення виконання відповідного службового завдання іншій посадовій особі, особистого виконання службового завдання чи в інший спосіб, передбачений законодавством у сфері запобігання корупції».

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. Відомості Верховної Ради. 2014. № 49. Ст. 2056.
2. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квітня 2003 року № 661-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 27. Ст. 208.
3. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 27. Ст. 385.